

III. SESJA NAUKOWA POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ 5-6 czerwca 1953 r.

S e k c j a A r c h i t e k t u r y

=====

ZESPÓŁ KATEDR HISTORII ARCHITEKTURY

referuje: prof. dr Marian Osipiński
Katedra Historii Arch. Polskiej
przy Wydz. Architektury Pol. Gd.

STUDIUM ARCHITEKTONICZNEJ WJAZDU DO STAREGO GDAŃSKA.

/ Referat plenarny /

=====

Zagadnienie urbanistyczno-architektonicznego rozwiązania głównego wjazdu do Starego Gdańska od strony zachodniej / od bramy Wysokiej / jest ważne ze względu na położenie zespołu w przyszłym centralnym punkcie śródmieścia Gdańska. Zachodzi potrzeba przeanalizowania tego zagadnienia, gdyż:

1. Ostatnio ogłoszony konkurs architektoniczny obejmuje także rozwiązanie wschodniej pierzei wielkiego placu przed Domem Kultury wraz z bramą Wysoką.

2. W związku z uporządkowaniem Targu Węglowego prowadzone są studia nad sposobem potraktowania jego pierzei wschodniej, do czego dołączy się także problem ukształtowania takiej samej pierzei ul. Kredytowej napkł. od Złotej bramy.

Elementami składowymi zespołu są: brama Wysoka, Katowia, wieża Więzienna, dom Bractwa św. Jerzego, brama Złota, Stajnia, baszta Słomiana i baszta Naróżna oraz mury obronne między oboma basztami. Fazy ich rozbudowy obejmują okres od 1400-1500 r.

Poza elementami zespołu zachowały się jeszcze :

a. gotyckie mury obronne na całej wysokości: przy baszcie Słomianej, św. Jerzego, bramie Złotej i w ścianie podłużnej Stajni,

b. gotyckie mury obronne we fundamentach na całej prawie długości,

c. gotyckie baszty obronne: Studzienna, Kurkowa i trzy przy ul. Podgarbarskiej - we fundamentach /linie parcel/,

d. zasypyane mury i fosy wałów renesansowych przy bramie Wysokiej.

Uległy zniszczeniu budynki mieszkalne:

- a. zasłaniające mury obronne od strony zachodniej na Targu Wąglowym i ul. Kredytowej,
- b. otaczające Katedrę i wieżę Więzienną,
- c. znajdujące się na miejscu wałów renesansowych na płn. od bramy Wysokiej.

I. PROBLEMY WYŁANIAJĄCE SIĘ PRZY PROJEKTOWANIU ODBUDOWY ZESPÓŁU.

1. Czy i jak dalece rekonstruować mury obronne wraz z basztami na omawianym odcinku?
2. Czy i jak odbudować Stajnię z uwagi na mury obronne w jej ścianach podkuźnych?
3. Czy i jak dalece odtwarzać budynki mieszkalne od strony zewnętrznej murów obronnych?
4. Czy odbudować bud. mieszkalne przytykające do Katedry i wieży Więziennej?
5. Problem ukształtowania terenu na miejscu wałów renesansowych.
6. Problem komunikacji pieszej i kołowej na terenie omawianego zespołu.
7. Problem ukształtowania terenu i jego ew. obniżenia /sprawa fosy /.

II. CZYNNIKI WPLYNĄCE NA ROZWIĄZANIE PROBLEMÓW UKSZTAŁTOWANIA ZESPÓŁU.

- A. Czynnik historyczno-konserwatorski i zarazem dydaktyczny.
 1. Bezzględne utrzymanie zachowanych murów obronnych wraz z basztami.
 2. Odbudowa Stajni lub pokazanie murów obronnych i baszt. na jej terenie się znajdujących.
 3. Mała naogół wartość historyczna i plastyczna budynków mieszkalnych nie zniechęca do ich rekonstrukcji.
 4. Podobnie jak pkt. 3.
 5. Pożądane odkrycie fragmentów zasypanych murów i fosy oraz odtworzenie wałów na małym chociażby odcinku.
 6. Konieczność usunięcia ciężkiej komunikacji kołowej

z całego terenu zespołu z uwagi na wstrząsy, zagrożające trwałości zabytków - oraz otwarcie dawnego przejścia pieszego przez cały ciąg bram.

7. Konieczne obniżenie terenu przy domu Bractwa św. Jerszego i przy murach obronnych dla pokazania ich właściwej dawniej wysokości oraz miejsca przebiegu fos.

B. Czynnik plastyczny.

1. Zrekonstruowane mury obronne i baszty będą niezwykłym i ciekawym elementem plastycznym kontrastującym z budynkami mieszkalnymi na ich zapleczu od wewnątrz miasta. Potądane wprowadzenie dużej ilości zieleni oraz wody.
2. Odbudowa Stajni, choćby w formie skróconej, może urozmaicić jednostajny ciąg urządzeń obronnych.
3. Nacodtworzenie budynków na zewnątrz murów obronnych pozwoli na osiągnięcie przejrzystego i jednolitego wyrazu plastycznego we wnętrzu zespołu.
4. Obudowa Katowni i wieży Więziennicy podnieśliaby wprowadzić skalę wieży, ale zakryłaby Katownię i podtrzymałaby jednolitość wyrazu obiektów obronnych.
5. Odtworzenie fragmentu wałów renesansowych przy branic Wysokiej wytknęłobyby potrzebę jej powstania i wydobycyby ją przez kontrast zielonego gładkiego wału ziemnego z bogatą architekturą renesansową. Wały nie kolidowałyby a raczej byłyby ciekawym, czynnikiem plastycznym w monumentalnej zabudowie nowoczesnego placu projektowanego na zachód od bramy. Byłyby również korzystne dla ukształtowania Targu Węglowego.
6. Komunikacja piesza przez ciąg bram wprowadzałaby przechodnia w odpowiedni nastrój przed wejściem do zabytkowego wnętrza miasta.
7. Obniżenie terenu przy murach i wprowadzenie fos choćby fragmentarycznie będzie korzystnym aspektem plastycznym.

C. Czynnik użyteczności.

1. Rekonstrukcja murów i baszt przy Targu Węglowym niekorzystna, gdyż zabierze częściowo światło budynkom biurowym przy ul. Wokniarskiej.
2. Pożądana odbudowa Stajni jako budynku o dużych pomieszczeniach nadających się na garaże, magazyny itp.
3. Nie ma specjalnej konieczności odbudowy tych małych i ciasnych budynków.
4. Podobnie jak pkt. 3.
5. Odbudowa bramy Wysokiej sw. fragmentami wałów nie uszczupli miejsca dla budynków mieszkalnych czy użyteczności publicznej, które odsunięte na boki pozwolą na szeroki widok wjazdu do Starego Grodu.
6. Względy komunikacyjne wymagałyby usunięcia niektórych bram stojących na osi ul. Długiej, jednakże istnieją możliwości pogodzenia tych wymagań ze staraniami przez inne czynniki.
7. Obniżenie poziomu przed murami obronnymi uszczupliłoby teren komunikacyjny.

III. WNIOSKI OSOBYSTY.

1. Rekonstrukcja murów / Wysokiego i niskiego / i baszt obronnych przy wprowadzeniu zieleni i sw. wody wskazana jako czynnik wyspecjalizowany. Sprzeciw użyteczności skądś odpowiednia gospodarka lokalami budynków przy ul. Wokniarskiej.
2. Odbudowa Stajni w jej obecnej długości potrzebna ze względów plastycznych i użytecznych.
3. Konieczne przygotowanie niezabudowanymi terenów przy-
marnych. Wprowadzenie bowiem budynków mieszkalnych zni-
woży przejrzystość i specyficzny charakter obrony sa-
bytkowej kompozycji architektonicznej. Wyjątek stanami
dom Bractwa św. Jerzego. Problem wzniesienia odpowiedni-
go obiektu po drugiej / prawej / stronie wejścia do
bramy Ekstremalnej jest ważnym problemem tak konserwatorskim
jak i wyspecjalizowanym, który rozwiążą dopiero szcze-
gółowe studia architektoniczne.

4. Pozostawienie zespołu Katowia i wieży Wieżowniczej bez obudowy domami pozwoli na wydobycie na jaw wartości tego zabytku w całości urządzeń obronnych.
5. Nie ma przeszkód w rekonstrukcji wałów ziemiannych przy bramie Wysokiej. Fakt ten przyniosłby szereg korzystnych aspektów plastycznych, konserwatorskich i dydaktycznych, z których najważniejszym byłoby wydobycie i właściwe podkreślenie początku ciągu bramnego i głównego wejścia na teren zabytkowego Szańca.
6. Bez względu na potrzebne usunięcie ciężkiej komunikacji kolejowej z terenu zespołu i otwarcie ciągu pieszo-jezdnego przez wszystkie bramy.
7. Obniżenie terenu przy murach obronnych i pokonanie chęćby fragmentu fos uzależniamy zabytkową a wzbogacić nowoczesną plastyką terenu całego zespołu.